

Стратегічні напрями розвитку інтеграційних процесів в умовах інноваційної моделі економіки

Левченко О. М.

*доктор економічних наук, професор,
проректор з наукової роботи,*

*Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кіровоградський, Україна*

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДИНАМІКИ

В умовах сучасної інноваційної динаміки конкурентні переваги отримують ті країни, які є стратегічно орієнтованими на безперервне підвищення інтелектуально-кадрового потенціалу, забезпечення ефективної взаємодії державних установ, освіти, науки, виробництва та громадського сектору, створення сучасної інноваційної інфраструктури, розвиток високотехнологічних видів виробництва і надання високоінтелектуальних послуг.

Про рівень конкурентоспроможності країни у світовому вимірі можна зробити висновок на підставі відповідних рейтингів. Так, щодо рейтингових позицій України за індексом глобальної конкурентоспроможності, упродовж останніх років, мала місце негативна динаміка: 76 місце із 144 країн у 2014/15 рр.; 79 місце із 140 країн у 2015/16 рр. та 85 місце із 138 країн у 2016/17 рр. (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка індексу глобальної конкурентоспроможності України

Роки	2012/ 2013	2013/ 2014	2014/ 2015	2015/ 2016	2016/ 2017
Рейтинг / кількість країн	73/144	84/148	76/144	79/140	85/138
Значення	4,1	4,1	4,1	4	4

Джерело: складено за даними [1]

Стосовно значень субіндексів індексу глобальної конкурентоспроможності України у 2016/2017 роках (рис. 1), можна відзначити найгірші позиції нашої держави за рівнем розвитку фінансових ринків (130 місце), розвитку інституцій (129 місце), станом макроекономічного оточення (128 місце), ефективністю товарних ринків (108 місце). Порівняно кращими є позиції України за субіндексами «Вища освіта і підготовка» (33 місце), «Розмір ринку» (47 місце), «Інновації» (52 місце), «Здоров'я та початкова освіта» (54 місце).

У свою чергу, детальний аналіз складових індексу глобальної конкурентоспроможності в Україні за субіндексом «Інновації» у 2016/2017 рр. (рис. 2) дозволяє констатувати, що Україна посідала найкращі позиції за наявністю вчених та інженерів (29 місце), посередні позиції за кількістю заявок на мільйон населення (49 місце), здатністю до інновацій (49 місце), якістю наукових дослідницьких інституцій (50 місце). Водночас, найгірша рейтингова позиція зафіксована у сфері закупівлі урядом передових технологічних продуктів (82 місце), а також щодо витрат компаній на дослідження і розробки (68 місце).

“Розвиток інноваційно-інтегрованих структур у вимірі формування інноваційно-орієнтованої моделі економіки”

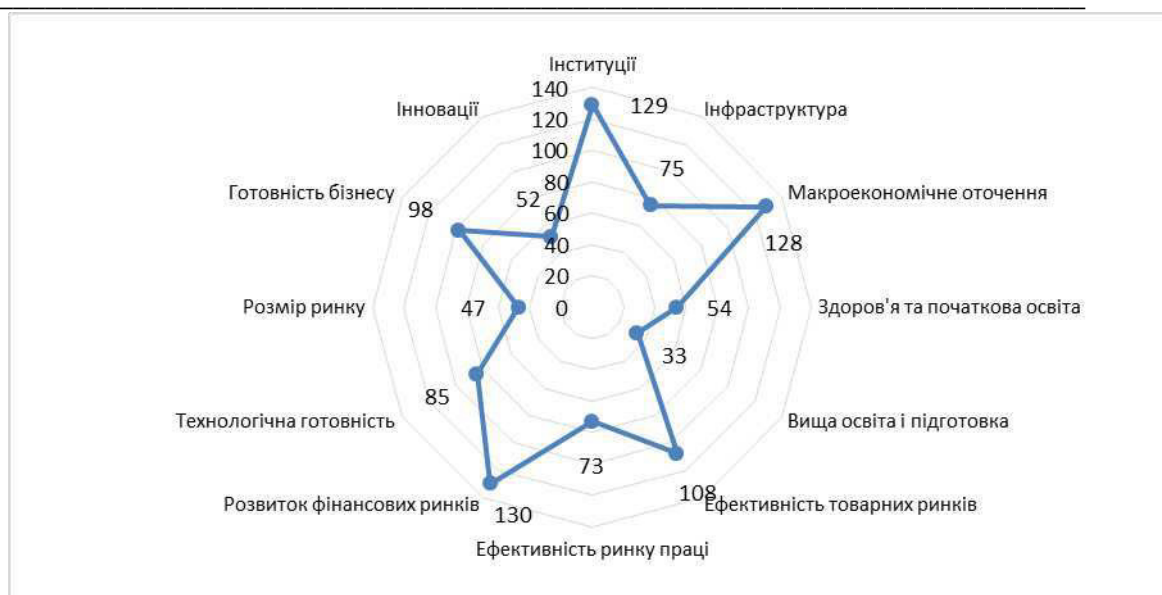

Рис. 1. Субіндекси індексу глобальної конкурентоспроможності в Україні у 2016/2017 рр.

Джерело: складено за даними [1]

Рис. 2. Складові індексу глобальної конкурентоспроможності в Україні за субіндексом «Інновації» у 2016/2017 рр.

Джерело: складено за даними [1]

Відзначимо, що у даний час спостерігається низка деструктивних процесів як у сфері інноваційної діяльності, так і стосовно соціально-економічного розвитку країни в цілому, що спричинені багатьма суб'єктивними та об'єктивними чинниками (дія фінансово-економічної та військово-політичної криз, неефективність інноваційної політики та відсутність дієвого стратегічного підходу до управління інноваційним розвитком на рівні держави та її територій тощо) [2].

Як результат, згідно з даними досліджень Світового економічного форуму (рис. 3) за одним з ключових показників рівня соціально-економічного розвитку й добробуту

населення – валовим внутрішнім продуктом (ВВП) на душу населення – Україна (2125,4 дол. США) знаходиться на рівні, майже в шість разів нижчому за сусідню Польщу (12495,3 дол. США), та в 35 разів нижчому за країну-лідера Норвегію (74822,1 дол. США).

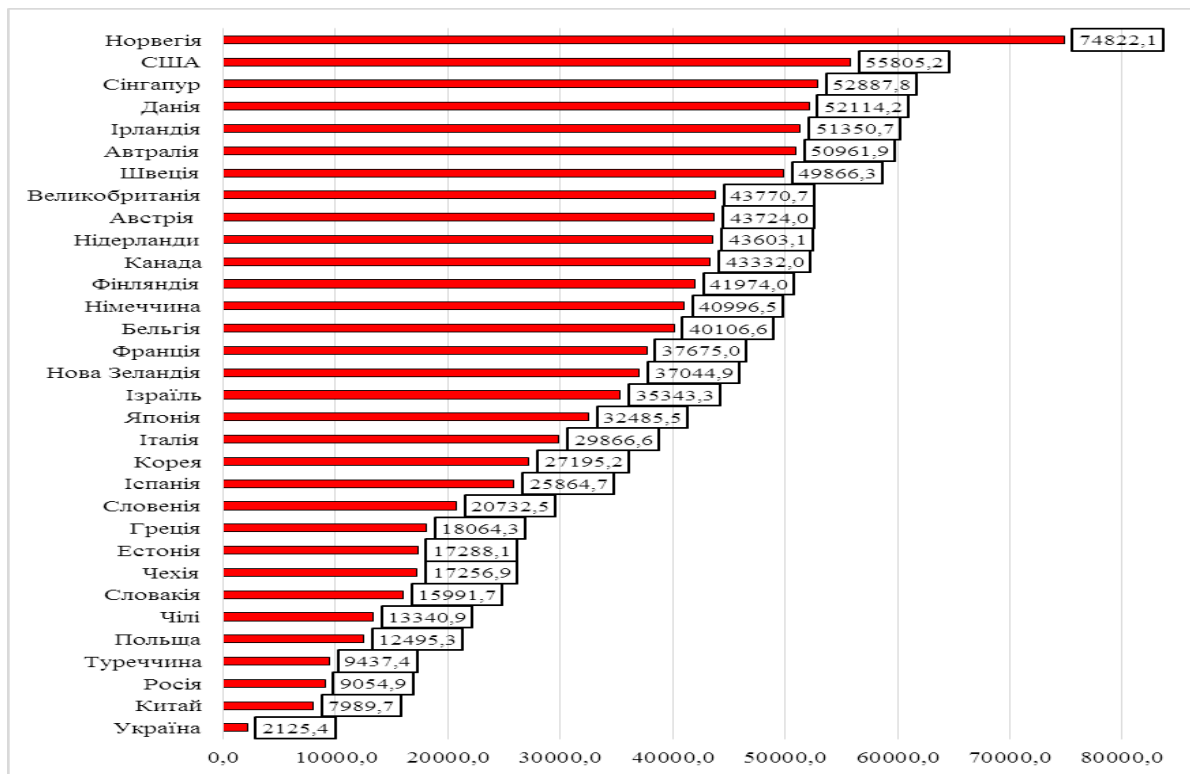

Рис. 3. Значення ВВП на душу населення за країнами світу та в Україні у 2015 році, доларів США

Джерело: побудовано за даними [1, с. 102-356]

Крім того, незважаючи на ріст номінальної середньомісячної заробітної плати в країні, рівень оплати праці в доларах США за паритетом купівельної спроможності залишається вкрай низьким (табл. 2), склавши лише 192,0 дол. США у 2015 році, тоді як у Молдові – 241,2 дол. США, Білорусі – 421,6 дол. США, Польщі – 1021,0 дол. США.

Таблиця 2

Динаміка середньомісячної заробітної плати в окремих країнах в дол. США за ПКС у 2005-2015 рр.

	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Україна	157,3	282,2	330,5	378,7	408,5	292,7	192,0
Білорусь	215,3	408,7	381,9	440,9	570,0	592,0	421,6
Молдова	104,7	240,3	259,1	279,6	291,9	291,4	241,2
Польща	812,0	1124,0	1200,6	1117,4	1169,4	1194,3	1021,0

Джерело: складено за даними [3]

Одним із найвагоміших чинників підвищення конкурентоспроможності економіки у сучасних умовах є забезпечення ефективної взаємодії бізнес-структур, освіти і науки, державних інституцій.

Перевагами співпраці для ЗВО є вирішення проблем із працевлаштуванням, можливість відстежувати трудову долю студентів, вносити корективи у співробітництво, шукати напрями її удосконалення. Також позитивним є інформування студентів щодо великих роботодавців «з перших рук», адаптація до робочих умов в під час практики та стажувань. Переваги для роботодавців полягають в тому, що вони отримують доступ до аудиторії, яка володіє необхідними базовими знаннями, роботодавець має можливість вибору найбільш талановитих кандидатів. У тих випадках, якщо співпраця була успішною, компанія стала привабливою для основної маси студентів, складається не тільки успішна взаємодія навчального закладу та роботодавця, а й відкривається додатковий канал залучення кадрів – зв'язок з випускниками.

Як недолік для ЗВО слід відмітити, що студенти відволікаються від навчального процесу, крім того, вторинна зайнятість може негативно впливати на успішність студентів, адже незасвоєний матеріал, що викладається у ЗВО, здатний знизити конкурентоспроможність майбутнього фахівця на ринку праці. Для роботодавця ж недоліком є те, що студенти не завжди можуть стати повноцінними працівниками, які вкладаються в процес зі стовідсотковою віддачею [4].

Однак, у даний час виділяють низку тенденцій, що значно гальмують зростання вартості компаній унаслідок недостатнього використання ефекту інтеграції в науку й освіту:

- нерозвинутість перевірених світовим досвідом форм інтеграції науки й бізнесу (зокрема, у сфері венчурного підприємництва);
- руйнування традиційних інституцій трансферу нових знань у виробництво;
- непродумана лібералізація діяльності освітніх організацій в умовах ринку;
- низька мотивація освітніх установ до підвищення якості підготовки випускників; нерозуміння менеджментом багатьох компаній ролі й значення науки та освіти в процесі вартісного керування тощо [5].

Одним із сучасних підходів, спрямованих на підвищення ефективності взаємодії, є чотиристоронній спіральний підхід «Quadruple Helix Model», що забезпечує вирішення складних завдань, з якими стикається суспільство. Така модель створює нові схеми взаємодії між урядом, промисловістю, науковими та громадськими учасниками, об'єднуючи ці мультидисциплінарні точки зору в середовище, яке сприяє роботі в команді, співпраці та обміну думками. Цей спіральний підхід створює нову спільну цінність, яка приносить користь усім учасникам завдяки перетворенню у сучасну інноваційну екосистему. При цьому технологія відіграє ключову роль у створенні мереж та підключенні, цінність характеризується довгостроковим уявленням, зосереджуючи увагу на покращенні соціальних умов та продуктивності компаній, а успіх вимірюється для екосистеми в цілому, а не для окремих її одиниць [6].

Серед основних напрямів інноваційного впливу на інтеграційні процеси розвитку національної економіки слід визначити такі:

1. Інноваційні заходи щодо модернізації змісту та методів організації функціонування системи вищої освіти. Це має забезпечити використання інноваційних навчальних технологій та відповідних підходів до управління ЗВО на всіх рівнях, зокрема впровадження сучасних підходів менеджменту якості, поширення інформаційно-комунікаційних технологій, створення ефективних механізмів трансферу сучасних знань із наукової та практичної сфер до навчального процесу.

2. Створення сучасної системи післядипломної освіти як складової системи безперервної освіти, шляхом формування системи національних кваліфікацій. Остання має включати рамки національних кваліфікацій, у відповідності до європейських рамок

кваліфікацій та відповідні інститути, які будуть координувати діяльність із навчання й отримання професійних кваліфікацій.

3. Трансформація системи матеріального стимулювання та соціально-економічних умов відтворення людського потенціалу в контексті стимулювання кадрів з вищою освітою щодо свого постійного професійного розвитку.

4. Впровадження сучасних підходів до організації робочих місць та виробничого процесу. Так, головним орієнтиром інноваційного розвитку професіонального потенціалу у сфері праці має бути безперервний якісний розвиток людських ресурсів та забезпечення їх конкурентоспроможності на внутрішньому та зовнішньому ринках праці.

5. Створення пільгових соціально-економічних умов для формування інноваційної інфраструктури на макро- та мезорівнях: розвиток інформаційно-комунікаційних технологій; стимулювання інноваційної діяльності підприємств; розвитку технополісів, технопарків, венчурних фірм, інноваційних бізнес-інкубаторів тощо). Без цих заходів неможливо сформувати ринковий попит на інноваційні характеристики професіонального потенціалу.

6. Створення дієвих інститутів захисту та ринку інтелектуальної власності, з метою підняття комерційної та інвестиційної привабливості кваліфікованої праці та інтелектуальних продуктів [7, с. 83-84].

7. Формування та розвиток сучасних інноваційно-інтегрованих структур (інноваційні кластери, інноваційні бізнес-інкубатори, науково-технічні альянси, технопарки, технополіси, інноваційні центри, венчурні фірми, центри трансферу технологій, регіональні фонди підтримки підприємництва, спінаут-компанії, спінофф-компанії, технологічні платформи, зони розвитку нових і високих технологій, регіони науки і технологій).

8. Розвиток інноваційної інфраструктури, здатної забезпечувати ефективне функціонування інноваційної системи.

Література:

1. The Global Competitiveness Report 2016-2017 [Електронний ресурс] / К. Schwab // World Economic Forum, 2016. – 400 p. – Режим доступу: www.weforum.org/gcr.
2. Левченко О.М. Стратегічні аспекти розвитку інноваційно-інтегрованих структур в Україні: основні складові та сучасний інструментарій / О.М. Левченко, О.В. Ткачук // Наукові праці Центральноукраїнського національного технічного університету: Економічні науки. – Кропивницький: ЦНТУ, 2017. – Вип. 32. – С. 28-39.
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.
4. Безвух С. В. Соціальне партнерство науки і бізнесу: форми взаємодії, проблеми і рекомендації щодо їх вирішення / С. В. Безвух, А. Ю. Стопчак // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. - 2015. - № 3(3). - С. 7-14.
5. Натрошвілі С. Ефективна інтеграція бізнесу, науки й освіти як умова зростання вартості компаній у постіндустріальній економіці / С. Натрошвілі // Проблеми науки. – 2012. – №1. – С. 3–4.
6. The Quadruple Helix Model of Open Innovation [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://blog.innocentive.com/quadruple-helix-model-of-open-innovation>
7. Інноваційний вимір розвитку вищої освіти України: сучасний стан та перспективи : монографія / за заг. ред. О. М. Левченка. – Кіровоград : Ексклюзив-Систем, 2016. – Ч. I. – 580 с.

